

Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка
Навчально-науковий інститут української філології та журналістики
Кафедра української мови

Кваліфікаційна робота

з теми: **«МЕТОДИКА ФОРМУВАННЯ ТЕКСТОТВІРНОЇ
КОМПЕТЕНТНОСТІ ЗДОБУВАЧІВ ЗАГАЛЬНОЇ СЕРЕДНЬОЇ
ОСВІТИ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В 11 КЛАСІ»**

Виконала:

здобувачка вищої освіти 2 курсу

групи Ukr1-M22z

освітньо-професійної програми

Середня освіта (Українська мова і література)

другого (магістерського) рівня вищої освіти

спеціальності 014.01 Середня освіта

(Українська мова і література)

галузі знань 01 Освіта / Педагогіка

Смолінська Лариса Миколаївна

Керівник:

Попович А.С., доктор педагогічних наук,

доцент, доцент кафедри української мови

Рецензент:

Починок Л.І., кандидат філологічних наук,

доцент, завідувач кафедри історії української
літератури та компаративістики

ЗМІСТ

Вступ	3
Розділ 1. Лінгвістичні та психологічні засади формування текстотвірної компетентності	10
1.1. Теоретичні основи текстоцентризму	10
1.2. Текстотворення та вивчення складного речення	15
1.3. Поняття текстотвірної норми	18
1.4. Психологічні аспекти формування текстотвірної компетентності	21
Розділ 2. Теорія і практика формування текстотвірної компетентності здобувачів загальної середньої освіти	27
2.1. Поняття текстотвірної компетентності учнів	27
2.2. Принципи формування текстотвірної компетентності	29
2.3. Методи формування текстотвірних умінь і навичок учнів	34
2.4. Аналіз навчально-методичного забезпечення формування текстотвірної компетентності у процесі навчання синтаксису ...	43
Розділ 3. Експериментальна перевірка методики формування текстотвірної компетентності	49
3.1. Зміст і завдання експериментального навчання	49
3.2. Система роботи з формування текстотвірної компетентності	55
3.3. Результати експериментального навчання	78
Висновки	82
Список використаних джерел	85

ВСТУП

На сучасному етапі розвитку української мовної освіти визначено нові орієнтири: суспільство потребує національно свідомих громадян із активною позицією, які прагнуть до інноваційної діяльності й освіти впродовж життя, здатні критично мислити й ефективно спілкуватися, виявляючи належний рівень комунікативної компетентності. Це відбито в Законі України “Про освіту”, Концепції розвитку освіти України на період 2015–2025 років, Концепції нової української школи, Державному стандарті базової і повної загальної середньої освіти, програмах з української мови. Основну увагу приділено формуванню ключових компетентностей. Одну з них – спілкування державною мовою – зорієнтовано на формування мовної особистості, виробленні вмінь сприймати, висловлювати й тлумачити думки, почуття, фактив усіх видах мовленнєвої діяльності.

Компетентний мовець має вправно володіти арсеналом мовних конструкцій, що роблять мовлення правильним, точним, різноманітним і допомагають увиразнити його. Тому навчання української мови в 10-11 класах варто спрямувати на те, щоб здобувачі загальної середньої освіти набували досвіду доцільно використовувати виучувані мовні одиниці у висловлюваннях різних форм, стилів, типів і жанрів, варіювати їх залежно від завдань спілкування. Уміння уважно сприймати, адекватно розуміти й інтерпретувати, відтворювати й створювати змістовно насичені, досконалі тексти становлять основу комунікативної компетентності учнів, є визначним чинником розвитку їхньої мисленнєвої, мовленнєвої культури й соціальної адаптованості. Отже, проблема формування текстотвірної компетентності учнів 10-11 класів набуває особливого значення.

Різноаспектний аналіз наукових робіт сприяв обґрунтуванню теоретичних засад формування текстотвірної компетентності школярів у процесі навчання української мови в 10-11 класах.

Для визначення лінгвістичних основ дослідження першорядне значення мали розвідки, пов’язані з проблемами тексту й текстотворення

(Д.Баранник, Ф.Бацевич, М.Вінтонів, Н. Гуйванюк, Т.Єщенко, А.Коваль, І.Кочан, Л.Мацько, О.Селіванова й ін.); синтаксису складного речення (С.Бевзенко, І.Вихованець, П.Дудик, І.Завальнюк, А.Загнітко, А.Мойсієнко, В.Олексенко, Р.Христіанінова, Л.Шитик, К.Шульжук та ін.); текстотвірних потенцій складного речення (М.Вінтонів, А.Мамалига, В.Мельничайко, О. Пономарів, В.Різун, С.Шабат-Савка, Л.Шевченко та ін.). Узято до уваги роботи О.Глазової, Н.Голуб, Л.Кратасюк, Г.Лещенко, В.Статівки, у яких науково обґрунтовано особливості формування текстотвірних умінь. В основу шкільної методики роботи над текстом у зв'язку з навчанням синтаксису складного речення покладено лінгводидактичні ідеї О.Біляєва, Н.Бондаренко, Т.Гнаткович, Н.Дикої, О.Кулик, В.Новосолової, С.Омельчука, М.Пентиліук, К.Плиско, В.Сидоренко, Г.Шелехової, А.Ярмоліук та ін.

Аналіз науково-методичної літератури засвідчив, що в теорії й практиці навчання української мови накопичено значний досвід, який становить підґрунтя для роботи з розвитку мовної особистості учнів. Однак проблема формування текстотвірних умінь школярів у зв'язку з вивченням синтаксису складного речення в 11 класі ще не була предметом спеціального комплексного дослідження, що зумовило вибір теми кваліфікаційної роботи.

Актуальність роботи визначають такі чинники: а) необхідність готувати соціально активного, конкурентоздатного випускника школи – цілісну національно-мовну особистість, компетентного мовця й інноватора; б) потреба увідповіднити зміст, форми й методи навчання синтаксису складного речення із сучасними державними вимогами компетентнісної освіти; в) недостатнє розроблення зазначеної вище проблеми в українській лінгводидактиці.

Об'єктом дослідження є процес навчання української мови учнів 11 класу, а **предметом** – методика формування текстотвірної компетентності здобувачів загальної середньої освіти під час вивчення синтаксису складного речення.

Мета дослідження – розробити, теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити методику формування текстотвірної компетентності умінь 10 класу в процесі навчання синтаксису складного речення.

Відповідно до мети окреслено такі **завдання**:

- обґрунтувати теоретичні засади дослідження на основі критичного аналізу лінгвістичної, психологічної й лінгводидактичної літератури;
- виділити спеціальні текстотвірні вміння учнів, ураховуючи етапи вторинної й первинної текстотвірної діяльності;
- визначити критерії, показники й схарактеризувати рівні сформованості текстотвірної компетентності умінь учнів, необхідних для ефективної текстотвірної діяльності;
- створити й упровадити систему вправ на текстовій основі, спрямовану на подолання в учнів труднощів текстотвірної діяльності;
- експериментально перевірити ефективність розробленої методики формування текстотвірної компетентності.

Гіпотеза дослідження. Рівень текстотвірної компетентності учнів підвищиться, якщо: формувати й зміцнювати внутрішню мотивацію учнів до навчальної й текстотвірної діяльності; ураховувати психологічні засади формування текстотвірних умінь учнів; реалізовувати особистісно зорієнтований, компетентнісний, комунікативно-діяльнісний, когнітивний, функційно-стилістичний і текстоцентричний підходи до навчання синтаксису складного речення; оптимально поєднувати традиційні й сучасні методи, прийоми, засоби навчання, що інтенсифікують текстотвірну діяльність школярів; розширювати й систематизувати знання учнів про мовлення (види мовленнєвої діяльності), текст (ознаки, форми, стильова, типологічна й жанрова природа) і складне речення (види й текстотвірна роль); застосовувати спеціальну систему вправ на текстовій основі, спрямовану на формування текстотвірної діяльності, для навчання синтаксису складного речення.

У дослідженні використано такі **методи**: теоретичні (аналіз нормативних документів галузі освіти, аналіз і систематизування лінгвістичної, психологічної, лінгводидактичної літератури з теми кваліфікаційної роботи; моделювання – для розроблення системи формування текстотвірних умінь учнів 11 класів у процесі навчання синтаксису складного речення; аналіз науково-методичного, програмового забезпечення розвитку мовлення учнів і навчання синтаксису складного речення – з метою з'ясування вихідних даних дослідження; узагальнення педагогічного досвіду вчителів української мови – для визначення стану роботи з формування текстотвірної компетентності учнів); емпіричні (бесіди з учнями; спостереження за освітнім процесом на уроках української мови; педагогічний експеримент: констатувальний етап – для з'ясування готовності школярів до формування текстотвірної компетентності в процесі навчання синтаксису складного речення, визначення рівнів сформованості текстотвірної компетентності учнів 11 класів; формувальний етап – для апробування експериментальної методики; контрольний етап – з метою перевірки дієвості розробленої методики); статистичний (якісний і кількісний аналіз результатів експериментального навчання – для перевірки сформульованих припущень і підтвердження ефективності впровадженої методики).

Практичне значення отриманих результатів визначають такі чинники: а) інтегрування особистісно зорієнтованого, компетентнісного, комунікативно-діяльнісного, когнітивного, функційно-стилістичного й текстоцентричного підходів, що забезпечують підвищення рівня текстотвірної компетентності школярів; б) методика діагностування рівнів сформованості текстотвірної компетентності учнів 11 класу; в) створення й упровадження системи вправ для формування в учнів 11 класів умінь опрацьовувати тексти різних стилів, типів і жанрів під час навчання синтаксису складного речення. Основні положення й висновки можна використати в практичній діяльності на уроках української мови; для

створення навчально-методичних матеріалів.

Основні етапи дослідження. Дослідження відбувалося в три етапи.

На першому етапі обґрунтовано вибір теми кваліфікаційної роботи, визначено об'єкт, предмет, мету й завдання, сформульовано робочу гіпотезу; обґрунтовано теоретичні засади дослідження; вивчено науково-методичну літературу, з'ясовано ступінь наукового розроблення досліджуваної проблеми й відповідність шкільних програм, підручників і посібників сучасним вимогам щодо формування текстотвірної компетентності.

Упродовж другого етапу визначено критерії, показники та схарактеризовано рівні сформованості текстотвірної компетентності учнів; проведено констатувальний етап експерименту й проаналізовано його результати; розроблено програму експериментального навчання й методику формування текстотвірної компетентності учнів у процесі навчання синтаксису складного речення.

На третьому з метою впровадження розробленої методики проведено формувальний етап педагогічного експерименту, для перевірки її ефективності – контрольний етап; отримано й узагальнено дані про результати експериментального навчання; сформульовано висновки дослідження; роботу завершено й оформлено.

Апробація і впровадження результатів дослідження здійснювалася впродовж виробничої педагогічної практики та виробничої переддипломної педагогічної практики в «Кам'янець-Подільському фаховому коледжі закладу вищої освіти «Подільський державний університет».

Результати дослідження обговорювалися на науковій конференції студентів і магістрантів Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка за підсумками НДР у 2022-2023 н.р. (Кам'янець-Подільський, 2023 р.), IX Усеукраїнській науковій інтернетній конференції «Вербальні культурні коди сучасної української мови» (Кам'янець-Подільський, 2023 р.), Усеукраїнській науково-практичній конференції молодих науковців «Лінгвістика й лінгводидактика: здобутки і перспективи

розвитку» (Одеса, 2023 р.), I та II Всеукраїнській науковій конференції здобувачів вищої освіти «Нові парадигми сучасної філології» (Кам'янець-Подільський, 2022, 2023 рр.), III Міжнародній науково-практичній студентсько-учнівській конференції «Мовні виміри світу» (Житомир, 2023 р.), Всеукраїнській студентській науково-практичній конференції «Студентська молодь у науці» (Хмельницький, 2023 р.) та на засіданнях кафедри української мови Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (2022-2023 рр.).

Публікації. За матеріалами кваліфікаційної роботи опубліковано 1 статтю в «Збірнику наукових праць студентів та магістрантів навчально-наукового інституту української філології та журналістики Кам'янець-Подільського національного університету імені Івана Огієнка (2023 рік, випуск 13).

Структура роботи. Дослідження складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел (158 позиції). Загальний обсяг роботи – 98 сторінок (основний текст – 84 сторінки).

Зміст роботи. У вступі обґрунтовано актуальність теми дослідження, визначено його мету, гіпотези і завдання, об'єкт і предмет наукових спостережень, методи вивчення матеріалу, практичне значення одержаних результатів.

У першому розділі «Лінгвістичні та психологічні засади формування текстотвірної компетентності» висвітлено теоретичні основи текстоцентризму, текстотворення та вивчення складного речення в закладах загальної середньої освіти, поняття текстотвірної норми. Увагу звернено на психологічний аспект формування текстотвірної компетентності.

Другий розділ «Теорія і практика формування текстотвірної компетентності здобувачів загальної середньої освіти» охоплює чотири підрозділи. Його завдання – обґрунтувати поняття текстотвірної компетентності учнів, проаналізувати принципи, методи, засоби та навчально-методичне забезпечення формування текстотвірної

компетентності учнів.

У третьому розділі «Експериментальна перевірка методики формування текстотвірної компетентності» описано зміст і завдання експериментального навчання, систему роботи з формування текстотвірної компетентності та результати експериментального навчання.

У висновках підбито підсумки здійсненого теоретичного й емпіричного дослідження.

ВИСНОВКИ

Проблему формування текстотвірної компетентності учнів пов'язано з розвитком й удосконаленням культури спілкування національномовної особистості, тому зазначене питання є пріоритетним напрямом сучасної шкільної освіти й зумовлює посилення текстоцентричного навчання. Про це свідчать державні нормативні акти галузі освіти й науково-методичні дослідження, спрямовані на подолання протиріччя між традиційною практикою навчання української мови, що ґрунтується переважно на знаннєвій парадигмі, і сучасними суспільними вимогами щодо впровадження компетентнісного навчання.

За результатами дослідження, предметом якого була методика формування текстотвірної компетентності учнів 11 класу під час вивчення синтаксису складного речення (СР), зроблено висновки:

1. Критичний аналіз лінгвістичної літератури сприяв обґрунтуванню теоретичних засад дослідження й уточненню понять “текст”, “текстотворення”, “СР”, “текстотвірна функція СР”, “текстотвірні норми”. Текстотвірну функцію СР тлумачимо як головну синтаксичну функцію його – роль у реалізуванні основних текстових ознак (членованості, цілісності, зв'язності й інформативності), створенні цілісного висловлювання за допомогою такої структурної, змістової й комунікативної організації, що забезпечує органічне поєднання текстових складників семантико-структурного (речень, висловлень, ССЦ) і структурно-композиційного (абзаців) рівнів відповідно до комунікативного наміру. Установлений обсяг текстотвірних функцій СР значною мірою зумовив зміст спеціальної системи вправ.

2. Студіювання психологічних і психолінгвістичних джерел підтвердило, що вікові характеристики учнів та особливості розвитку в них абстрактного мислення, словесно-логічної пам'яті, уваги й уяви є сприятливими чинниками формування текстотвірних умінь у процесі

навчання синтаксису СР. Ці уміння трактуємо як вид вторинних мовленнєвих умінь, що ґрунтуються на засвоєних знаннях, набутих навичках, виробляються в процесі розвитку мовлення й забезпечують усі види текстотвірної діяльності (ТТД). Концептуальним положеннями для розроблення експериментальної методики стали висновки про співвіднесення етапів ТТД з фазами мовленнєвої діяльності (дотекстового етапу – з фазами орієнтування й планування, текстового етапу – з фазою реалізації, післятекстового – з фазою контролю), що вплинуло на визначення обсягу спеціальних текстотвірних умінь на кожному етапі вторинної й первинної ТТД.

3. Вивчення лінгводидактичних засад як цілісної системи надало процесові формування текстотвірної компетентності стратегічного й тактичного спрямування, оскільки забезпечило визначення найбільш дієвих підходів, принципів, методів, прийомів і засобів навчання, а також місця текстотвірних умінь у структурі текстотвірної компетентності.

4. Аналіз навчально-методичного забезпечення, результати констатувального етапу експерименту сприяли визначенню критеріїв (нормативного, функційно-діяльнісного) і показників рівнів сформованості текстотвірної компетентності, за якими встановлено рівні володіння нею, що підтвердило актуальність досліджуваної теми й необхідність розроблення спеціальних методичних засобів.

5. Експериментальне навчання засвідчило доцільність поетапного формування текстотвірної компетентності учнів: I етап – мотиваційно-опорний, II етап – практично-формувальний, III етап – пізнавально-систематизувальний.

6. Розроблена методика, що сприяла зміцненню внутрішньої мотивації школярів до навчальної й текстотвірної діяльності; ґрунтувалася на особистісно зорієнтованому, компетентнісному, комунікативно-діяльнісному, когнітивному, функційно-стилістичному й текстоцентричному підходах; передбачала оптимальне поєднання традиційних і сучасних

методів, прийомів і засобів навчання, – довела ефективність текстоцентричного навчання синтаксису СР учнів 11 класів. Експериментальна перевірка дала підстави встановити, що створена й на формувальному етапі експерименту впроваджена система вправ на текстовій основі (аналітично-кваліфікувальні, репродуктивно-конструктивні, творчі) позитивно впливала на формування текстотвірної компетентності учнів 11-х класів у процесі навчання синтаксису СР.

7. Результати зрізу на контрольному етапі експерименту підтвердили позитивну динаміку: показники рівнів сформованості текстотвірної компетентності одинадцятикласників експериментальної групи порівняно з контрольною групою зросли на 7,7 %.

8. Позитивній динаміці рівнів сформованості текстотвірної компетентності учнів 11-х класів (експериментальна група) у процесі навчання синтаксису СР сприяло впровадження експериментальної методики.

9. Результати контрольного етапу експерименту дали змогу констатувати, що висунуту гіпотезу підтверджено, сформульовані завдання розв'язано.

10. Кваліфікаційна робота не претендує на остаточне розв'язання проблеми формування текстотвірної компетентності учнів, а відбиває лише основні аспекти цієї роботи, що дає підстави визначити перспективні напрями подальших розвідок: формування текстотвірної компетентності у зв'язку з вивченням інших розділів шкільного курсу української мови.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Андрієць О. М. Методика опрацювання науково-навчальних текстів у старших класах з поглибленим вивченням української мови: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02/Херсон. держ. ун-т. Херсон, 2007. 20 с.
2. Бацевич Ф. С. Основи комунікативної лінгвістики: підручник. Київ: Академія, 2004. 346 с.
3. Бевзенко С. П., Литвин Л. П., Семеренко Г. В. Сучасна українська мова: Синтаксис: навч. посіб. Київ: Вища шк., 2005. 270 с.
4. Бех І.Д. Особистісно зорієнтоване виховання: стратегія проектування. *Вісник Житомирського педагогічного університету*. 1999. Вип. 3. С. 42–45.
5. Беценко Т.П. Герменевтичний філологічний аналіз художнього тексту. *Вивчаємо українську мову та літературу*. 2013. № 30 (358). С. 2–9.
6. Богуш А.М. Формування мовної особистості на різних вікових етапах: монографія. Одеса: ПНЦ АПН України, 2008. 272 с.
7. Божко О.П. Засвоєння учнями особливостей функціонування складних речень у текстах різних стилів мовлення. *Науковий вісник Донбасу: електрон. наук. фахове вид.* Луганськ. 2015. № 3 (31). URL: [http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/2015/N3\(31\)/index.html](http://nvd.luguniv.edu.ua/archiv/2015/N3(31)/index.html)
8. Божко О.П. Компетентнісний підхід до формування навичок роботи з текстом у школярів на уроках української мови. *Вісник Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника*: зб. наук. праць. Івано-Франківськ: Вид-во Прикарпатського нац. ун-ту імені Василя Стефаника. 2013. Вип. 48. С. 96–102.
9. Божко О. П. Особливості використання мовних засобів у текстах різних типів. *Педагогічні науки*: зб. наук. праць. Херсон: ХДУ, 2013. Вип. 63. С. 113–118.
10. Божко О. П. Сучасні підходи до формування текстотвірних умінь учнів під час вивчення синтаксису складного речення. *Педагогічні науки*: зб.

- наук. праць. Херсон: ХДУ, 2013. Вип. 64. С. 94–100.
11. Божко О. П. Текст та його роль у формуванні вмінь говоріння на уроках української мови. *Педагогічні науки: зб. наук. праць*. Херсон: ХДУ, 2011. Вип. 60. С. 72–77.
 12. Божко О. П. Формування мовної особистості учнів 5–9 класів: психолінгвістичні засади оволодіння вторинною текстотвірною діяльністю на уроках української мови. *Педагогічні науки: зб. наук. праць*. Бердянськ: БДПУ, 2013. № 1. С. 37–42.
 13. Бондаренко Н. Лінгвістичні засади компетентнісної методики навчання синтаксису. *Українська мова і література в школі*. 2015. № 3. С. 10–14.
 14. Бондаренко Н. Наукові засади перебудови шкільного курсу синтаксису на основі сучасних підходів. *Українська мова і література в школі*. 2016. № 2. С. 20–24.
 15. Варій М. Й. Психологія: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2009. 287 с.
 16. Вихованець І. Р. Нариси з функціонального синтаксису української мови: монографія. Київ: Наук. думка, 1992. 224 с.
 17. Від звука до тексту: аналіз мовних одиниць різних рівнів: навч. посіб./Т. П. Беценко та ін.; за ред. А. А. Силки. Суми: Університетська книга, 2013. 347 с.
 18. Вікова психологія/за ред. дійсного чл. АПН СРСР Г. С. Костюка. Київ: Рад. шк., 1976. 272 с.
 19. Вінтонів М. О. Актуальне членування речення і тексту: формальні та функційні вияви: монографія / відп. ред. А.П.Загнітко. Донецьк: Донецький нац. ун-т, 2013. 327 с.
 20. Ворон А.А., Солопенко В.А. Українська мова (профільний рівень): підручник для 11 класу закладів загальної середньої освіти. Київ: Видавничий дім «Освіта», 2018. 272 с. URL: <https://pidruchnyk.com.ua/1316-ukrmova-voron-11-klas.html>
 21. Ганич Д. І., Олійник І. С. Словник лінгвістичних термінів. Київ: Вища

шк., 1985. 360 с.

22. Глазова О. П. Перспективність і наступність у формуванні текстотворчих умінь в учнів початкових і 5 класів загальноосвітньої школи: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02/Ін-т педагогіки АПН України. Київ, 1999. 18 с.
23. Гнаткович Т. Формування синтаксичної компетентності учнів 9 класів у процесі вивчення складного речення. Практикум із синтаксису: навч. посіб. Ужгород: Закарпатський ОППО, 2014. 165 с.
24. Голобородько Є.П. Комплексний аналіз тексту на уроках мови. *Педагогічні науки: зб. наук. праць*. Херсон: ОЛДІ-плюс, 2009. Вип. 52. С. 75–80.
25. Голуб Н. Б. Риторика у вищій школі: монографія. Черкаси: Брама-Україна, 2008. 400 с.
26. Голуб Н. Мовленнєві жанри на уроках української мови у 8–9 класах. *Українська мова і література в школі*. 2015. № 1. С. 13–18.
27. Голуб Н. Підходи до навчання української мови в основній школі. *Українська мова і література в школі*. 2015. № 3. С. 2–10.
28. Голуб Н. Робота з текстами на уроках української мови у процесі вивчення синтаксису й пунктуації у 8–9 класах. *Українська мова і література в школі*. 2017. № 1. С. 2–8.
29. Голуб Н.Б., Горошкіна О.М. Концепція навчання української мови учнів ліцею / за заг. ред. д-ра пед. наук Н.Б.Голуб. Київ: Педагогічна думка, 2019. С. 39-42.
30. Голуб Н. Б., Шелехова Г. Т., Ярмолюк А. В. Навчання української мови учнів 5 класу на засадах компетентнісного підходу: метод. посіб. Київ, 2014. 198 с.
31. Гончаренко С. У. Український педагогічний словник. Київ: Либідь, 1997. 374 с.
32. Горошкіна О. М. Жанровий аспект розвитку мовлення учнів. *Освіта та педагогічна наука*. 2012. № 2 (151). С. 5–10.

33. Горошкіна О. М. Лінгводидактичні засади навчання української мови в старших класах природничо-математичного профілю: монографія. Луганськ: Альма-матер, 2004. 362 с.
34. Горошкіна О. Особливості використання інтерактивних методів на уроках української мови. *Українська мова і література в школі*. 2013. № 3. С. 7–10.
35. Горошкіна О. М., Кузьмішина О. С., Мордовцева Н. В., Нікітіна А. В. Формування мовної особистості учня; за заг. ред. О. М. Горошкіної. Луганськ: СПД Рєзніков В. С., 2009. 304 с.
36. Горошкіна О., Попова Л. Компетентісно орієнтовані завдання як засіб формування комунікативних умінь учнів 10-11 класів. *Два десятиліття від заснування Відділу української мови та літератури Філологічного факультету Університету ім. Бабеши-Бойої*. Editura RCR Editorial. 2020. С. 323-333. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/723340/>
37. Грона Н.В. Текстотворчий перформенс у системі підготовки майбутнього вчителя початкових класів. *Слобожанський науковий вісник. Серія Філологія*, 2023. Вип. 1. С. 43-49.
38. Грушко Н. Текстові категорії як фактор текстової системності. *Лінгвістичні студії*: зб. наук. праць. Донецьк: ДонНУ, 2001. Вип. 8. С. 192–196.
39. Гуйванюк Н. В. Слово – речення – текст: вибр. праці. Чернівці: Чернівецький нац. ун-т, 2009. 664 с.
40. Державний стандарт базової і повної загальної середньої освіти. *Інформаційний збірник та коментарі Міністерства освіти і науки України*. 2012. № 4–5. 64 с.
41. Дидактичні засади диференціації навчання в основній школі: монографія/ авт. кол.: В. І. Кизенко, Г. О. Васьківська, С. П. Бондар й ін.; за наук. ред. В. І. Кизенка. Київ: Пед. думка, 2012. 216 с.
42. Дика Н. М. Лінгводидактичні особливості засвоєння граматичних понять учнями 8–9 класів. *Освітологічний дискурс*: електрон. наук. фахове вид.

Київ. 2015. № 3 (11). С. 90–101. URL:
<http://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/287/235>

43. Дика Н.М. Реалізація концепту мовної особистості в сучасній лінгводидактиці. *Педагогічний процес: теорія і практика*: зб. наук. пр. 2016. № 2. С. 32–37.
44. Дика Н. М., Козир М. В. Формування в учнів 5–7 класів мовленнєво-комунікативних умінь засобами інтеракції на уроках української мови. *Педагогічна преса*. 2013. № 12. С. 29–33.
45. Должикова Т. І., Мілева І. В., Нікітіна А. В. Практикум з лінгвістики тексту: навч.-метод. посіб. Луганськ: ДЗ “ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2011. 167 с.
46. Донченко Т.К. Мовленнєвий розвиток учнів у процесі навчання української мови в основній школі: навч.-метод. посіб. для вчит. і студ. Київ: Вид-во НПУ імені М.П.Драгоманова. 2011. 694 с.
47. Донченко Т. Мова має вивчатися у мовленні, в текстах різних стилів, типів і жанрів мовлення, кращих її зразках. *Українська мова і література в школі*. 2008. № 3. С. 2–5.
48. Донченко Т. Формування в учнів поняття про типи мовлення і типологічну структуру тексту. *Дивослово*: щоміс. наук.-метод. журнал. 2004. № 4. С. 23–26.
49. Дроздова І. П. Наукові основи формування українського професійного мовлення студентів нефілологічних факультетів ВНЗ: монографія. Харків: ХНАМГ, 2010. 320 с.
50. Дудик П. С. Стилїстика української мови: навч. посіб. Київ: Академія, 2005. 368 с.
51. Дудик П. С., Прокопчук Л. В. Синтаксис української мови: підруч. для студ. вищ. навч. закл. Київ: Академія, 2010. 384 с.
52. Єщенко Т. А. Категорія “інформативність” (“змістовність”), її мовне вираження у тексті. URL: <http://ea.donntu.edu.ua:8080/jspui/bitstream/123456789/17000/1/%D0%86%D0%BD%D1%84%D0%BE%D1%80%D0%>

В

C%D0%B0%D1%82%D0%B8%D0%B2%D0%BD%D1%96%D1%81%D1%82%D1%8C.pdf

53. Єщенко Т. А. Лінгвістичний аналіз тексту: навч. посіб. Київ: Академія, 2009. 264 с.
54. Завальнюк І. Я. Синтаксичні одиниці в мові української преси початку ХХІ ст.: функціональний і прагмалінгвістичний аспекти: монографія. Вінниця: Нова Книга, 2009. 400 с.
55. Загнітко А. П. Лінгвістика тексту. Теорія і практикум: наук.-навч. посіб. Донецьк: Вид-во ДонНУ, 2006. 289 с.
56. Загнітко А.П. Словник сучасної лінгвістики: поняття і терміни: у 4 т. Донецьк: ДонНУ, 2012.
57. Загнітко А.П. Теоретична граматика сучасної української мови. Морфологія. Синтаксис. Донецьк: ТОВ “ВКФ “БАО”, 2011. С. 354–991.
58. Загнітко А.П. Теорія сучасного синтаксису: монографія. Вид. 2-ге, виправл. і допов. Донецьк: ДонНУ, 2007. 294 с.
59. Загнітко А. Український синтаксис: теоретико-прикладний аспект: навч. посіб. Донецьк, 2009. 137 с.
60. Засекіна Л. В., Засекін С. В. Вступ до психолінгвістики: навч. посіб. Острог: Вид-во Нац. ун-ту “Острозька академія”, 2002. 168 с.
61. Захлюпана Н. М., Кочан І. М. Словник-довідник з методики української мови. Львів: Вид. центр ЛНУ ім. Франка, 2002. 250 с.
62. Караман С.О., Караман О.В., Плющ М.Я. Сучасна українська літературна мова: навч. посіб. для студ. вищ. навч. закл. / за ред. С. О. Карамана. Київ: Літера ЛТД, 2011. 630 с.
63. Ковалів Ю.І. Літературна герменевтика: монографія. Київ: ВПЦ “Київський університет”, 2008. 240 с.
64. Коваль А. П. Практична стилістика сучасної української мови: підручник. Київ: Вища шк., 1987. 305 с.
65. Коваль А. П., Солганик Г. Я., Пінчук О. Ф. Особливості мови і стилю

- засобів масової інформації: навч. посіб. / за ред. А. П. Коваль. Київ: Вища шк., 1983. 152 с.
66. Компетентнісний підхід до навчання української мови в основній школі: матеріали круглого столу. *Українська мова і література в школі*. 2012. № 4. С. 51–64.
 67. Компетентнісний підхід у неперервній освіті: кол. монографія/за наук. ред. І. Г. Єрмакова. Донецьк: Каштан, 2012. 260 с.
 68. Кондратенко Н. В. Синтаксис українського модерністського і постмодерністського дискурсу: монографія / за ред. К. Г. Городенської. Київ: ВД Дмитра Бураго, 2012. 320 с.
 69. Конопленко Н. А. Текстотвірний потенціал парцельованих конструкцій: автореф. дис. ... канд. філол. наук: 10.02.01/Запорізький нац. ун-т. Запоріжжя, 2007. 20 с.
 70. Косенко Ю. В. Основи теорії мовної комунікації: навч. посіб. Суми: Сумський держ. ун-т, 2011. 187 с.
 71. Кочан І. М. Лінгвістичний аналіз тексту: навч. посіб. 2-ге вид., переробл. і допов. Київ: Знання, 2008. 423 с.
 72. Кратасюк Л. М. Інтерактивні методи в навчанні учнів 5–6 класів створювати тексти різних типів: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2013. 272 с.
 73. Крупа М. Лінгвістичний аналіз художнього тексту: посіб. для студ. філол. спец-стей вищ. навч. закладів. Тернопіль: Підручники і посібники, 2008. 432 с.
 74. Кулик О.Д. Граматико-стилістичний аспект вивчення синтаксису складних багатокомпонентних речень учнями основної школи. *Молодий вчений*. 2017. № 5 (45) травень. С. 384–388.
 75. Кулик О.Д. Особистісно орієнтований підхід до навчання як важливий чинник мовленнєвого розвитку учнів. *Педагогічний процес: теорія і практика*. 2017. № 2. С. 50–53.
 76. Кулик О.Д. Пріоритетність текстоцентричного підходу до навчання

- української мови в загальноосвітній школі. *Теоретична і дидактична філологія*: зб. наук. праць. Переяслав-Хмельницький: ФОП Лукашевич, 2013. Вип. 15. С. 38–48.
77. Кулик О. Д. Система завдань для забезпечення наступності у формуванні цілісного уявлення про стилі мовлення. *Українська мова і література в школі*. 2003. № 1. С. 12–14.
 78. Кулик О. Д. Стилiстичний аналіз складних синтаксичних конструкцій як засіб удосконалення граматичного ладу мовлення учнів 7–9 класів: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02/Ін-т педагогіки АПН України. Київ, 2005. 20 с.
 79. Кучерук О. А. Лінгводидактичні засади формування комунікативної компетентності учнів основної школи. *Вісник Прикарпатського національного університету імені В. Стефаника*: зб. наук. праць. 2013. Вип. 49. С. 184–189.
 80. Кучерук О. А. Система методів навчання української мови в основній школі: теорія і практика: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ імені Івана Франка, 2011. 420 с.
 81. Кучерук О. Методи навчання в системі понять сучасної лінгводидактики. *Українська мова і література в школі*. 2013. № 3. С. 10–15.
 82. Кушнір Т. І. Формування граматичної компетентності учнів 8–9 класів у процесі вивчення синтаксису: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02/Київ. ун-т ім. Б. Грінченка. Київ, 2016. 20 с.
 83. Лексичні та синтаксичні особливості наукового стилю української мови: кол. монографія / С. М. Руденко, О. А. Покровська, Л. Я. Сапожнікова, М.В. Арделян; за заг. ред. С. М. Руденко. Харків: ХДУХТ, 2013. С. 134–171.
 84. Лещенко Г. Компендіум основних методичних понять: стислий виклад засад формування комунікативної україномовної компетенції. *Українська мова і література в школі*. 2009. № 3. С. 6–13.

85. Лещенко Г.П., Груба Т.Л. Концептуальний аналіз тексту як засіб формування мовної особистості учнів середніх класів. *Педагогічні науки: зб. наук. праць*. Херсон: ХДУ, 2013. Вип. 64. С. 106–109.
86. Лінгводидактичні засади навчання іноземної мови учнів старших класів загальноосвітніх навчальних закладів: навч.-метод. посіб. / В.Г.Редько, Т. К. Полонська, Н. П. Басай та ін.; за наук. ред. В.Г.Редька. Київ: Пед. думка, 2013. 240 с.
87. Луценко В. Основні поняття і категорії комунікативної стилістики тексту. *Дивослово*. 2007. № 4. С. 45–48.
88. Максименко С. Д., Соловієнко В. О. Загальна психологія: навч. посіб. Київ: МАУП, 2000. 256 с.
89. Мамчур Л. Перспективність і наступність у формуванні комунікативної компетентності учнів основної школи: монографія. Умань: Видавець “Сочінський”, 2012. 449 с.
90. Мамчур Л. Розвиток аудіативної компетентності – необхідна умова повноцінного функціонування мовної особистості учня. *Психолого-педагогічні проблеми сільської школи*. 2014. Вип. 50. С. 138–142.
91. Мацько Л.І. Українська мова в освітньому просторі: навч. посіб. для студ.-філол. освітньо-кваліф. рівня “магістр” / відп. ред. А.В. Висоцький. Київ: Вид-во НПУ імені М. П. Драгоманова, 2009. 606 с.
92. Мацько Л. І., Сидоренко О. М., Мацько О. М. Стилiстика української мови: підручник/за ред. Л. І. Мацько. Київ: Вища шк., 2003. 462 с.
93. Мельничайко В.Я. Лінгвістика тексту в шкільному курсі української мови: посіб. для вч. Київ: Рад. шк., 1986. 168 с.
94. Мельничайко В. Я., Пентилюк М. І., Рожило Л. П. Удосконалення змісту і методів навчання української мови: метод. вказівки. Київ: Рад. шк., 1982. 216 с.
95. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах: підручник / кол. авт. під кер. С. Ю. Ніколаєвої. Київ: Ленвіт, 2002. 328 с.
96. Методика компетентнісно орієнтованого навчання української мови

- учнів ліцею на рівні стандарту: методичний посібник / Горошкіна О.М., Бондаренко Н.В., Попова Л.О. Київ: КОНВІ ПРІНТ, 2020. С. 95-117.
97. Методика навчання української мови в середніх освітніх закладах: підруч. для студ. філол. фак-тів ун-тів/кол. авт. за ред. М.І.Пентилюк: М.І.Пентилюк, С. О. Караман, О. В. Караман та ін. Київ: Ленвіт, 2009. 400 с.
 98. Методи навчання української мови у системі компетентнісної освіти. *Дивослово*. 2013. № 6. С. 12–23.
 99. Мордовцева Н. Принципи та методи навчання у процесі роботи з текстами лінгвістичної спрямованості на уроках української мови. *Вісник Луганського національного університету імені Тараса Шевченка*. Луганськ. 2012. № 24 (259). Ч. II. С. 36–44.
 100. М'ясоїд П.А. Загальна психологія. Київ: Вицашк., 2004. 487 с.
 101. Наумчук М. М. Словник-довідник основних термінів і понять з методики української мови: навч.-метод. посіб. Тернопіль: Астон, 2008. 132 с.
 102. Нікітіна А. В. Педагогічний дискурс учителя-словесника: монографія. Київ: Ленвіт, 2013. 338 с.
 103. Новосьолова В. Вивчення синтаксису у 8–9 класах на засадах комунікативно-діяльнісного підходу. *Українська мова і література в школі*. 2015. № 2. С. 15–19.
 104. Овсієнко Л. Текст як об'єкт вивчення психолінгвістики. *Теоретична і дидактична філологія*: зб. наук. праць. Переяслав-Хмельницький: ФОП Лукашевич, 2013. Вип. 15. С. 58–69.
 105. Омельчук С.А. Комунікативно-функційний підхід до вивчення синтаксису. *Дивослово*. 2007. № 1. С. 2–9.
 106. Омельчук С.А. Формування мовленнєво-комунікативних умінь учнів основної школи на завершальному етапі вивчення синтаксису: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02 / Ін-т педагогіки АПН України. Київ, 2003. 20 с.

107. Омельчук С. “Підхід до навчання” як базова категорія сучасної лінгвістичної науки. *Українська мова і література в школі*. 2013. № 2. С. 2–7.
108. Омельчук С. Слово розумне, моральне, емоційне... (Мовні засоби створення ораторського виступу та методика їх опрацювання на аспектних уроках української мови). *Українська мова й література в середніх школах, гімназіях, ліцеях та колегіумах*. 2008. № 5. С. 53–62.
109. Павлова Л.Д. Методологічні підходи до проблеми інтерактивної педагогічної взаємодії. *Управління школою*. 2006. № 13 (133). С. 2–14.
110. Палихата Е.Я. Методика навчання українського усного діалогічного мовлення учнів основної школи: монографія. Тернопіль: ТДПУ імені Володимира Гнатюка, 2002. 271 с.
111. Пентилюк М. І. Актуальні проблеми сучасної лінгводидактики: зб. ст. Київ: Ленвіт, 2011. 256 с.
112. Пентилюк М. І. Робота з стилістики в 8–9 класі: посіб. для вчителів. Київ: Рад. шк., 1989. 112 с.
113. Пентилюк М. І., Гнаткович Т. Д. Психологічні засади компетентнісного підходу до вивчення синтаксису. *Педагогічні науки: зб. наук. праць*. Херсон: ХДУ, 2013. Вип. 64. С. 88–94.
114. Пентилюк М. І., Окуневич Т. Г. Методика навчання української мови у таблицях і схемах: навч. посіб. Київ: Ленвіт, 2010. 134 с.
115. Пентилюк М. І., Окуневич Т. Г. Сучасний урок української мови. Харків: Основа, 2007. 176 с.
116. Піскунова Н. Сучасні підходи до формування комунікативної компетентності учнів 11 класу філологічного профілю на уроках української мови. *Українська мова і література в школах України*. 2019. №5. С. 34–36.
117. Плиско К. М. Організація навчання синтаксису в середній школі: навч.-метод. посіб. Харків, 1996. 135 с.
118. Плиско К. М. Принципи, методи і форми навчання української мови

- (теоретичний аспект): навч. посіб. Харків: Основа, 1995. 240 с.
119. Пономарів О. Д. Стилїстика сучасної української мови: підруч. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2000. 248 с.
 120. Попова Л.О. Situational exercises as a means of mastering the rules of effective communication by lyceum students. *Образне слово Луганищини: матеріали XIX Всеукр. наук.-практ. конф. імені Віктора Ужченка* (30 вересня 2020 р., м.Старобільськ) до 85-річчя від дня народження видатного фразеолога Віктора Дмитровича Ужченка. Старобільськ: ДЗ „ЛНУ імені Тараса Шевченка”, 2020. С. 127-131.
 121. Попова Л. Компетентнісно орієнтовані завдання як засіб формування компетентного мовця на уроках української мови в ліцеї. *Розвиток сучасної освіти і науки: результати, проблеми, перспективи. Том VIII: діалог у розвитку науки та освіти* / [ред.: Я.Гжесяк, І.Зимомря, В.Ільницький], Конін – Ужгород – Київ – Херсон: Посвіт, 2020. С. 179-181.
 122. Попова Л. Текст як засіб формування ключових компетентностей учнів 10-11 класів на уроках української мови. *Українська мова і література в школах України*. 2019. №9. С. 23-25.
 123. Попович А.С. Методи стилістичного редагування й стилістичного реконструювання текстів на уроках української мови *Методи навчання української мови: сучасний контекст: збірник матеріалів круглого столу, присвяченого пам'яті члена-кореспондента НАПН України, доктора педагогічних наук, професора Біляєва Олександра Михайловича* (25 березня 2021 р., м. Київ). Київ: Педагогічна думка, 2021. С. 61-66. URL: <https://cutt.ly/tIwg4N7>
 124. Попович А.С. Методика навчання стилістики майбутніх учителів української мови і літератури в закладах вищої освіти: монографія. Кам'янець-Подільський: ФОП Сисин Я.І. Абетка, 2018. 376 с.
 125. Попович А.С. Особливості використання методу стилістичного експерименту на уроках української мови. *Українська мова і література*

в школах України. 2019. № 7-8. С. 22-26.

126. Психологічні особливості творення наукового тексту: метод. рек. / за ред. В. В. Андрієвської. Київ: Пед. думка, 2008. 216 с.
127. Психологія мовлення і психолінгвістика: навч. посіб. / Л.О.Калмикова, Г.В.Калмиков, І.М.Лапшина, Н.В.Харченко. Переяслав-Хмельницький: Переяслав-Хмельницький пед. ін-т, 2008. 325 с.
128. Радзівєвська Т. В. Текст як засіб комунікації: монографія. Київ: Ін-т укр. мови АН України, 1993. 194 с.
129. Різун В., Мамалига А., Феллер М. Нариси про текст: теоретичні питання комунікації і тексту. Київ: РВЦ "Київський університет", 1998. 336 с.
130. Рінберг В. Л., Усатенко Т. П. Текст і навчання зв'язного мовлення. *Українська мова і література в школі*. 1980. № 2. С. 51–58.
131. Руденко Л. М. Текст як об'єкт лінгвістичного аналізу. *Збірник наукових праць. Південний архів*. Херсон, 1999. Вип. 5–6. С. 6–12.
132. Селіванова О. О. Основи теорії мовної комунікації: підручник Черкаси: Вид-во Чабаненко Ю. А., 2011. 350 с.
133. Селіванова О. О. Сучасна лінгвістика: термінологічна енциклопедія. Полтава: Довкілля-К, 2006. 716 с.
134. Сергєєнкова О. П., Столярчук О. А., Коханова О. П. Вікова психологія: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2012. 376 с.
135. Сидоренко В. Лінгводидактичні засади навчання синтаксису й пунктуації української мови учнів 8–9 класів в умовах оновленої освітньої парадигми. *Українська мова і література в школі*. 2015. № 1. С. 7–19.
136. Симоненко Т.В. Теорія і практика формування професійної мовнокомунікативної компетенції студентів філологічних факультетів: монографія. Черкаси: Вид. Вовчук О. Ю., 2006. 328 с.
137. Синиця І. О. Психологія писемної мови учнів 5–8 кл.: наук. вид. Київ: Рад. шк., 1965. 316 с.
138. Синиця І. О. Психологія усного мовлення учнів 4–8 кл. (монолог): наук.

- вид. Київ: Рад. шк., 1974. 206 с.
139. Словник-довідник з української лінгводидактики: навч. посіб./кол. авт. за ред. М. І. Пентилюк. Київ: Ленвіт, 2015. 320 с.
 140. Словник української мови: в 11 т./АН УРСР. Ін-т мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. Київ: Наук. думка. Т. 1. 1970. С. 703.
 141. Словник української мови: в 11 т./АН УРСР. Ін-т мовознавства; за ред. І. К. Білодіда. Київ: Наук. думка. Т. 3. 1972. С. 531.
 142. Сучасна українська літературна мова: Морфологія. Синтаксис: підручник/ А. К. Мойсієнко, І. М. Арібжанова, В. В. Коломийцева та ін. Київ: Знання, 2010. С. 161–372.
 143. Сучасна українська мова: підручник / О.Д.Пономарів, В.В.Різун, Л.Ю.Шевченко та ін.; за ред. О.Д.Пономарева. Київ: Либідь, 2008. 488 с.
 144. Тихоша В. І., Олексенко В. П., Гайдученко Г. М., Нагіна В. О. Сучасна українська літературна мова. Синтаксис. Київ: Укр. вид-во, 2009. 287 с.
 145. Українська мова: енцикл./редкол.: В. М. Русанівський, О. О. Тараненко (співголови), М.П.Зяблюк та ін. Київ: “Українська енциклопедія” ім. М.П.Бажана, 2004. 824 с.
 146. Українська мова: підруч. для 11 кл. загальноосвіт. навч. закл. з поглибленим вивченням філології / Караман С.О., Горошкіна О.М., Караман О.В., Попова Л.О. Харків: Вид-во «Ранок», 2017. 272 с.
 147. Українська мова. 10-11 класи: програма для профільного навчання учнів загальноосвітніх навчальних закладів. Філологічний напрям, профіль – українська філологія / авторський колектив: Л.І.Мацько, Т.Л.Груба, О.М.Семеног, Т.В.Симоненко. Київ, 2017. URL: <https://cutt.ly/6TYCCcj>
 148. Філоненко Л. Використання сучасних методів під час роботи над переказами текстів різних типів і стилів мовлення. *Українська мова і література в школі*. № 1. 2007. С. 9–13.
 149. Христіанінова Р. О. Складнопідрядне речення в сучасній українській літературній мові: монографія. Київ: Ін-т укр. мови; ВД Дмитра Бураго, 2012. 368 с.

150. Шабат С. Текстотвірна роль активізуючих запитань. *Записки з українського мовознавства*: зб. наук. праць. Одеса: Астропринт, 1999. Вип. 8. С. 73–86.
151. Шелехова Г. Формування в школярів умінь сприймати усне і писемне мовлення. *Українська мова і література в школі*. 2003. № 4. С. 7–11.
152. Шелехова Г. Урахування компетентнісного підходу до розвитку мовлення старшокласників на уроках української мови. *Українська мова і література в школах України*. 2018. №4. С. 40-45.
153. Шитик Л. Синхронна перехідність синтаксичних одиниць в українській літературній мові: монографія / відп. ред. К. Г. Городенська. Черкаси: Видавець Чабаненко Ю. А., 2014. 474 с.
154. Шульжук К. Ф. Синтаксис української мови: підручник. Київ: Академія, 2004. С. 206–406.
155. Яремчук Н. Лінгводидактичний аспект удосконалення навичок говоріння учнів 5–6 класів. *Українська мова і література в школі*. 2012. № 4. С. 10–16.
156. Ярмолюк А. Шляхи реалізації сучасних підходів до навчання синтаксису складного речення у 9 класі. *Українська мова і література в школі*. 2015. № 5–6. С. 7–11.
157. Ясак Т. М. Методика навчання синтаксису із застосуванням інформаційно-комунікаційних технологій у 8–9 класах гімназій: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.02/Нац. пед. ун-т імені М. П. Драгоманова. Київ, 2011. 20 с.
158. Яшенкова О. В. Основи теорії мовної комунікації: навч. посіб. Київ: Академія, 2010. 312 с.